

Speciális Önkéntes Rendőrség az Egyesült Királyságban

Special Volunteer Police Force in the United Kingdom

KARDOS Pál¹ 

Cél: Az Egyesült Királyságban működő, önkéntesekből álló rendészeti szervezet, a Speciális Önkéntes Rendőri egység tevékenységének és összetételének elemzése, a működésére vonatkozó szabályozás bemutatásával.

Módszertan: A tanulmány szerzője magyarországi önkéntes polgárőrként, gyakorló rendészeti szakemberként vázolja fel a brit önkéntes szervezet működését érintő fontosabb kérdéseket, annak működését, az általa meghatározónak ítélt szabályozási elemeket, a tagságra vonatkozó legfontosabb jellemzőket, párhuzamot vonva a hazai önkéntesek szerepvállalásával.

Megállapítások: A szerző az Egyesült Királyság különleges rendőrségének a közrend, közbiztonság megteremtésében és fenntartásában való jelentős szerepét elemzi, rámutatva, hogy a különleges rendőri szerep – az ahhoz való tapasztalatszerzés terepeként – előszobája lehet a hivatásos rendőrré válásnak.

Érték: A tanulmány az önkéntes szervezeti működés átfogó tudományos kutatásához, feltérképezéséhez kíván hozzájárulni, felismerve annak tényét, hogy a kutatott téma, a bűnmegelőzés, a közrend, a közbiztonság fenntartásában való önkéntesi közreműködés folyamatosan időszerű kérdés, az önkéntesek szerepvállalása pedig fontos és jelentős segítség a rendőrség számára.

Kulcsszavak: speciális önkéntes rendőr, különleges önkéntes rendőr, különleges szolgálat, közrend, közbiztonság

¹ Mesteroktató, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Magánbiztonsági és Önkormányzati Rendészeti Tanszék; igazgató, Zuglói Önkormányzati Rendészet; elnök, Budapesti Polgárőr Szövetség; általános és oktatási elnökhelyettes, Országos Polgárőr Szövetség, e-mail: kardosp@uni-nke.hu

Aim: Analysis of the activities and composition of the Special Volunteer Police Unit, a volunteer law enforcement organisation operating in the United Kingdom, with a presentation of the relevant regulations governing its operation.

Methodology: As a Hungarian volunteer civil guard and practising law enforcement professional, the author of the study outlines the most important issues affecting the operation of the British volunteer organisation, its functioning, the regulatory elements he considers decisive, and the most important characteristics of membership, drawing parallels with the role of volunteers in Hungary.

Findings: The author analyses the significant role played by the United Kingdom's special police force in establishing and maintaining public order and safety, pointing out that the role of special police officers – as a field in which to gain experience – can be a stepping stone to becoming a professional police officer.

Value: The study aims to contribute to a comprehensive scientific research and mapping of voluntary organisational activities, recognising that the topic under investigation, crime prevention, volunteer participation in maintaining public order and public safety is a constantly topical issue, and that the role of volunteers is an important and significant help to the police.

Keywords: volunteer special police officer, special service, public order, public safety

Bevezető

Kutatásaim fő területe a bűnmegelőzés, azon belül különösen a társadalmi bűnmegelőzés, az önkéntes rendészeti tevékenység. Ennek kapcsán fontosnak tartottam tanulmányozni a jó külföldi gyakorlatokat, a társadalmi bűnmegelőzés megvalósulási formáit más országokban, három alapelvet figyelembe véve: az önkéntességet, az ellenszolgáltatás nélkül végzett tevékenységet és a lőfegyver nélkül folytatott szolgálatokat.

Jelen tanulmány az Egyesült Királyságban tett tanulmányi látogatások alkalmával szerzett empirikus tapasztalatok és az ezek során számomra biztosított oktatási szakanyagok, tájékoztatók, szakmai iránymutatások felhasználásával készült.

Önkéntesek közreműködése a rendvédelemben

Hosszú ideje hagyománya van annak, hogy a rendvédelemben, a közrend fenntartásában, a bűncselekmények megelőzésében önkéntesek is közreműködnek ilyen vagy olyan formában, különféle elnevezésekkel. Hazánkban a Polgárőrség működik, törvényi felhatalmazással rendelkezve a civil bűnmegelőzési tevékenység végzésére, stratégiai partnerként segítve a rendőrség munkáját, jelentős óraszámú közös szolgálatot teljesítve a rendőrséggel.

Sok helyütt az önkéntesek közreműködése azonban mást jelent a magyar polgárőrség működéséhez képest, hiszen a világban számos helyen találkozhatunk önkéntes rendőrséggel, olykor kifejezett rendőrségi jellegű és azonos felhatalmazással rendelkező, önkéntesekből álló szervezetekkel. Elég a New York-i példát említeni, amelyről számos bemutató cikk, tanulmány született.

Érdekes téma épp ezért a brit rendőrség működése, ahol szintén találkozunk önkéntes rendőrséggel, amely hangsúlyos szerepet vállal a szigetország rendfenntartásában. Érdekes tehát megismernedünk az Egyesült Királyság Speciális Önkéntes Rendőrségével, a Polgárőrség ottani megfelelőjével, amelyet Special Constabularynak neveznek.

A Speciális Önkéntes Rendőrségről általában

A Special Constabulary (Speciális Önkéntes Rendőrség) az Egyesült Királyság és egyes koronafüggő tartományok törvényes rendőri erőinek önkéntes egysége. Minden egyesült királyságbeli területi rendőri szerv külön önkéntes rendőri egységgel rendelkezik; kivéve az Észak-Írországi Rendőrségi Szolgálatot, amelynek – ellenszolgáltatás fejében működő, nem önkéntes alapú – tartalékos egysége van.

A Speciális Önkéntes Rendőrség képzett önkéntesekből áll, akik értékes kapcsolatot biztosítanak a rendőrség és a helyi közösség között; tisztjeit különleges önkéntes rendőrtisztnek nevezik. A különleges önkéntes rendőrtisztek azonos jogkörrel rendelkeznek, mint hivatásos főállású kollégáik, és velük együtt dolgozva rendőri feladatokat látnak el. Angliában és Walesben a legtöbb speciális önkéntes rendőri egység saját szervezeti felépítéssel és osztályozási rendszerrel rendelkezik. A speciális önkéntes rendőrségeket egy főtitest vezeti (Special Constabulary Policy Manual for Force Practitioners 2017).

A Speciális Önkéntes Rendőrség kialakulása, története

A lakossági rendfenntartás gondolata az angolszász időkig nyúlik vissza; kiemelve, hogy az angol törvényi szabályozás szerint minden állampolgárnak törvényes kötelezettsége a rendőrség munkájának segítése. 1673-ban, II. Károly uralkodása idején, a vallási konformitás érvényesítésével kapcsolatosan növekvő nyilvános rendzavarásokra adott uralkodói válaszként vezették be, hogy a polgárok rendzavarás idején ideiglenesen rendőri feladatokat láthatnak el és esküt tehetnek, így növelték a közterületeken jelen lévő rendfenntartói erők létszámát. A bevezetett szabályozás minden állampolgárt, aki nem volt hajlandó tudomásul venni a felszólítást, pénzbírsággal és börtönbüntetéssel fenyegetett. Az 1673-as törvényt évszázadokkal később is végrehajtották, és főként a szabadidős rendőrök behívására szolgált Észak-Angliában.² A közrend fenntartásával összefüggő, hasonló jellegű probléma a 18–19. századi ipari forradalom során ütötte fel ismét a fejét, amikor a termelési folyamatok gépesítése miatt az észak-angliai munkások százezreinek nyomor és

² Lásd: <https://web.archive.org/web/20131116133326/http://www.policespecials.com/history.html>

éhínség jutott osztályrészül. 1819-ben Anglia-szerte parlamenti reformot követelő tömeggyűlésekre került sor, amikor egy hatvanezer fős manchesteri tüntetés során egy rendőrt megöltek; mindezen események fényében 1820-ban törvényt fogadtak el, amely lehetővé tette a bírák számára, hogy férfiakat toborozzanak önkéntes különleges rendőröknek.

Az angol parlament 1831-ben törvényt fogadott el a különleges rendőrök kinevezésére vonatkozó törvények módosításáról, a rendőrség munkája hatékonyságának növelése érdekében (Special Constabulary Policy Manual for Force Practitioners 2017: 5). Ez a törvény, amely a mai napig a különleges önkéntes rendőrségre irányadó szabályok alapját képezi, kifejezetten a zavargások időszakán kívül tette lehetővé különleges önkéntes rendőri egységek létrehozását, ha a hivatásos rendőri állomány feladatellátását, illetve létszámát egy adott területen elégtelennek ítélték. A különleges önkéntes rendőrök – a hivatásos rendőri állománnyal megegyező tartalmú – teljes letartóztatási jogot kaptak, továbbá fegyvereket és speciális rendőri felszereléseket is viselhettek szolgálati feladataik ellátása során.

1835-ben ismét törvényi szinten definiálták újra a Speciális Önkéntes Rendőrség működését, kiterjesztve annak joghatóságát; majd azt végül az 1914-ben elfogadott különleges rendőrtörvény szabályozta és formálta át a ma létező szervezetté, közvetlenül az első világháború kitörése után (érdekességként megjegyezve, hogy a szervezet egyik feladata a vízellátás biztosítása volt a harcok során). A második világháború alatt a szokásos feladataik mellett számos olyan esetre képezték ki őket, mint például az elsősegélynyújtás sérülés esetén, a repülőgép-balesetek helyszínének kezdeti biztosítása, az emberek eltávolítása a fel nem robbant bombák, robbanótestek közeléből, illetőleg feladatuk volt a világításra vonatkozó előírások betartásának ellenőrzése.

A különleges rendőrtisztek 2007-ig csak a számukra meghatározott illetékességi területen gyakorolhatták jogaikat, végezhatték feladataikat; majd az 1996. évi rendőrségi törvényben ezt követően módosították és 2007. április 1-jétől a speciális önkéntes rendőrség tisztjei Anglia és Wales egész területén élhetnek hatáskörükkel. Hangsúlyozva azt is, hogy Angliában és Walesben minden különleges rendőr, rangjától függetlenül tisztnek minősül; továbbá azt is, hogy a hivatásos rendőrökével azonos letartóztatási és igazoltatási jogosultsággal rendelkezik. A különleges önkéntes rendőrök nem alkalmazottak, hanem speciális tisztségviselők, és minden rendőr személyes felelősséggel tartozik tetteiért vagy tétlenségéért, intézkedéséért vagy annak mellőzéséért.

A legutóbb közzétett statisztikai közlemény szerint 2023. szeptember 30-án Anglia és Wales belügyminisztériumainál 6330 különleges rendőr szolgált. Az 1996. évi rendőrségi törvény alapján a különleges rendőrtisztek a Rendőrség főtisztjének irányítása és ellenőrzése alatt állnak.

A Speciális Önkéntes Rendőrséget érintő szabályozás

A Speciális Önkéntes Rendőrség működésével az 1965. évben kiadott Különleges Rendőrségi Szabályzat rendelkezésein túl – azokkal összhangban – számos, rendészeti tárgyú jogszabály foglalkozik, részletesen meghatározva annak feladatait és jogállási kérdéseit. A szervezetre vonatkozó szabályozás az elsődleges jogszabályokban szerepel. A jogállami

berendezkedésből következően minden rendőri erőnek törvényes kötelessége betartani a jogszabályokban és rendeletekben foglalt rendelkezéseket, ami alól a Speciális Önkéntes Rendőrség sem kivétel. A törvény által szabályozott területeken kívül számos iránymutatás vonatkozik a Speciális Önkéntes Rendőrségre, annak működésére. Ellentétben a rendeletekben foglaltakkal, ezeket nem kötelező a fegyveres erőnek betartani (kivéve, ha jogszabály is előírja). Ezen normák célja az, hogy hasznos útmutatást biztosítsanak a különleges rendőrök hatékony irányításához. A Nemzeti Különleges Rendőrségi Stratégiát pedig időközönként felülvizsgálják, összhangban a „Polgárok a Rendőrségben Nemzeti Stratégia” frissítésével.

A speciális önkéntes rendőrök alkalmazása, toborzás, képzés

Az 1996. évi angol rendőrségi törvény kimondja, hogy a Rendőrség felelős a különleges rendőrök toborzásáért; a speciális toborzási eljárások lefolytatása szintén a Rendőrség feladata. Ezeket gyakran az erre szakosodott egységek vagy a munkaerő-toborzási HR-osztályok végzik (*Special Constabulary Policy Manual for Force Practitioners* 2017:7).

Azon jelölteken, akiket előzetes meghallgatásra hívtak, biometrikus szűrési ellenőrzést végeznek. A biometrikus átvilágítás a leendő különleges önkéntes rendőrökre is vonatkozik, nem csak a hivatásos állományba jelentkezőkre. A jelölt ismételt megkeresésére a toborzási és átvilágítási folyamat összes többi szakaszának kielégítő befejezése után kerül sor. A feltételes ajánlatot követően ujjlenyomat- és DNS-mintát vesznek, és a jelölteket a megfelelő adatbázisokban ellenőrzik. A kinevezést nem szabad megerősíteni mindaddig, amíg kielégítően el nem végezték az ellenőrzéseket a jelentkező kinevezésre való alkalmasságának megerősítésére.

Nemzeti toborzási folyamat és online értékelési folyamat

A pályázóknak közvetlenül a választott rendőrséghez kell jelentkezniük. Jelentkezésüket a szervezet elbírálja, és akik továbbjutnak, azokat országos szűrésre és interjúra küldik. Ez a folyamat ellenőrzi a szerepkör kulcskompetenciáinak meglétét és értékeit.

Az országos toborzást úgy alakították ki, hogy a Speciális Önkéntes Rendőri feladatokra jelentkezők bebizonyíthassák alkalmasságukat a felvételi folyamat következő szakaszában való részvételre. Két feladatból áll:

- helyzetértékelési teszt,
- magatartási formák kérdőíve.

A kiválasztásnál figyelembe vett szempontok

A Speciális Önkéntes Rendőrségnél ugyanazokat az általános rendőrré váláshoz szükséges egészségügyi alkalmassági és látásra vonatkozó előírásokat kell alkalmazni, mint

a hivatásos állományú rendőrtisztjeinél (*Special Constabulary Policy Manual for Force Practitioners* 2017: 9–10).

Egészségügyi alkalmasság kérdésköre

Ahhoz, hogy valaki különleges önkéntes rendőrtiszt legyen, jó egészségi állapottal, megfelelő testi adottságokkal kell rendelkeznie; fizikailag és mentálisan képesnek kell lennie arra, hogy ellássa a különleges önkéntes rendőrtiszt feladatokat. Azoknak a pályázóknak, akiknek feltételes kinevezést kínálnak, vagy akik a sikeres jelöltek csoportjába kerülnek, orvosi kérdőívet kell kitölteniük, és a kinevezés előtt orvosi vizsgálaton kell részt venniük, ami magában foglalja a látásvizsgálatot is. Ha a pályázó az egészségügyi és látási előírásoknak nem felel meg, nem nevezhető ki különleges rendőrtisztnek.

Erőnlét

A Speciális Önkéntes Rendőrségre jelentkezőknek munkaköri alkalmassági vizsgálaton kell részt venniük, ami kulcsfontosságú elem az önkéntes tisztek toborzásában és bevetésében. Ez az aerob teszt, amely a szolgálatellátásához elengedhetetlenül szükséges erőnléti állapot felmérésére irányul. Azoknak a speciális önkéntes rendőröknek, akiknek feladatuk ellátásához speciális tiszti biztonsági képzést kell elvégezniük, egy többlépcsős alkalmassági vizsgán el kell érniük a megkívánt szintet.

Fogyatékoság

Ha egy jelölt valamilyen fogyatékosággal rendelkezik, csak olyan feladatra alkalmazható, amelynek az állapotából adódóan eleget tud tenni. Ezek a jelentkezők általában valamilyen speciális szaktudással rendelkeznek, amellyel hozzájárulhatnak a Rendőrség munkájának segítéséhez, a bűnmegelőzéshez. A pályázóknak minden lényeges információt meg kell adniuk fogyatékoságukkal kapcsolatban, illetve amelyre szükségük lehet ahhoz, hogy megfelelhessenek a különleges önkéntes rendőri feladatokra történő felvételi folyamata során.

Ha a szolgálatot teljesítő különleges önkéntes rendőr fogyatékosá válik, a Rendőrségnek haladéktalanul foglalkoznia kell e kérdéssel, és orvosi szakvéleményt kell kérnie, hogy megbizonyosodjon arról, hogy az érintett az esélyegyenlőségi törvény rendelkezéseit figyelembe véve folytathatja-e a szolgálatot.

Életkor

Természetes személyek 17. életévük betöltése után jelentkezhetnek különleges önkéntes rendőrtisztnek, de 18 éves koruk előtt nem nevezhetők ki. Nincs felső korhatára

a különleges önkéntes rendőrtisztté válásnak, de az egyéneknek meg kell felelniük a szükséges alkalmassági, egészségügyi és látási követelményeknek.

Állampolgárság

A pályázóknak brit állampolgároknak vagy az Európai Gazdasági Térség (EGT) tagországi vagy Svájc állampolgárainak kell lenniük. Nemzetközösségi állampolgárok és külföldi állampolgárok is jogosultak pályázni, de csak akkor, ha az Egyesült Királyságban élnek határozatlan idejű beutazási vagy tartózkodási engedéllyel vagy EU-s letelepedett státusszal.

Lakóhelyi követelmények

Ha a kérelmező a közelmúltban külföldön tartózkodott, a Rendőrségnek gondoskodnia kell arról, hogy megfelelően leinformálható legyen a jelentkező.. Ha a kérelmező az elmúlt három év során három hónapnál hosszabb ideig tartózkodott külföldön, előfordulhat, hogy a Rendőrség nem mindig tud elegendő információt szerezni a szükséges szintű háttérellenőrzés átvilágításának a végrehajtásához. Minden jelentkezőnek rendelkeznie kell érvényes nemzeti biztosítási számmal.

Oktatási képesítések

A speciális önkéntes rendőröknek szóban és írásban is kompetensnek kell lenniük angol nyelven. A pályázóknak nem kell hivatalos képesítéssel rendelkezniük ahhoz, hogy különleges önkéntes rendőrtisztek lehessenek. A formális képesítéssel nem rendelkezők számára azonban az angol és matematikai ismereteket felmérő teszt része lesz az előszűrési folyamatnak.

Etikai kódex

A különleges önkéntes rendőrökre ugyanazok a viselkedési, megjelenési és felelősségi normák vonatkoznak, mint a hivatásos rendőrtisztekre; azzal együtt, hogy be kell tartaniuk a szakmai feddhetetlenségre és az etikus magatartásra vonatkozó szabályokat is. Iránymutatásul a rendészeti etikai kódex felvázolja a kötelező magatartásokat mindazok számára, akik a rendészeti területen dolgoznak és önkénteskednek. Ez magában foglalja azokat a megfontolásokat, amelyek olyan, a rendőri munkával összefüggésben kulcsfontosságú szempontokhoz kapcsolódnak, úgymint a jelentkező bűnügyi előélete, egyes külső jegyei (például a tetoválások) vagy a személy életvitele során tanúsított pénzügyi felelősség. A kérelmező külső megjelenésére, anyagi körülményeire, bűnügyi előéletére és személyes

kapcsolataira (mind az egyénre, mind a közeli családjára és barátaira/társaira) vonatkozó szabályozás ugyanaz, mint a hivatásos tiszteket érintő normák.

Átvilágítás

A hivatásos rendőrségnél – így a Speciális Önkéntes Rendőrségnél is – mindenkinek a legmagasabb etikai és szakmai normákat kell betartania, továbbá a maximális feddhetetlenséggel kell eljárnia. Elengedhetetlen, hogy a közvélemény megbizonyosodjon arról, hogy az átvilágítási folyamatok során hatékonyan ki lehet szűrni azokat, akik potenciálisan kockázatot jelentenek, vagy akik egyébként alkalmatlanok az önkéntes rendőrségi szolgálatra. Ez erősíti a lakosság rendőrségbe vetett bizalmát.

Összeférhetetlenség

Egyes foglalkozások összeegyeztethetetlenek a különleges önkéntes rendőrtiszti léttel. Ennek oka lehet a betöltött tisztség jellege, egy adott iparágban vagy ágazatban végzett munka, a szerepköri felelősségek és hatáskörök (College of Policing 2022: 2). Nem lehetnek speciális önkéntes rendőrtisztek:

- a reguláris fegyveres erők tagjai;
- a rendőri közösséget támogató szervezetek (alapítványok és egyesületek) tisztségviselői;
- rendőrségi és bünyügyi biztosok;
- parlamenti képviselők;
- a magánbiztonsági szektor vezetői;
- bírák, igazságügyi hivatalnokok és a Koronaugyézség valamennyi alkalmazottja;
- határőrtisztek;
- egyéb funkciót ellátó, társadalmi megbízatással rendelkező szomszédsági és utcafelügyelők és egyéb egyenruhás járőrök;
- forgalomszabályozással összefüggő feladatokat ellátó állami és önkormányzati alkalmazottak, bírósági végrehajtók.

A főtisztek mérlegelési jogköre

Vannak ugyanakkor olyan foglalkozások, amelyek esetében a pályázó alkalmasságát a vezető tisztségviselőnek – mérlegelési jogkörével élve – helyben kell eldöntenie a jelentkező kinevezéséhez vagy annak elutasításához. Az ilyen beosztásokban dolgozó jelentkezők egyedi döntéssel nevezhetők ki különleges önkéntes rendőrtisztnak. Ilyen szerepkörök lehetnek különösen

- a fegyveres erők tartalékos tagjai;
- a tűzoltóság tagjai;

- az olyan területeken alkalmazottak, amelyek ügyféljogokat biztosítanak;
- az orvosok és az egészségügyi területen dolgozók;
- a határőrség vagy a Nemzeti Bűnüldözési Ügynökség (National Crime Agency) tagjai;
- vagyonvédelmi cégek tulajdonosai/vezetői szerencsejátékkal összefüggő vállalkozások tulajdonosai/vezetői;
- pártfogó felügyelők;
- a büntetőjogi ügyintézésrel foglalkozó ifjúsági és szociális munkások;
- végrehajtók, magánnyomozók;
- biztonsági szervezetek alkalmazottai és biztonsági személyzet, örök és ajtófelügyelők;
- közvetlenül a rendőrségi és bűnügyi biztosoknak dolgozó személyek;
- pártpolitikai vonatkozású vagy kötődésű szerepekben dolgozó személyek.

Képzés és fejlesztés

Minden önkéntes rendőr egy képzési folyamaton megy keresztül, amely az első szolgálatba lépéssel kezdődik. Az alapképzés két szakaszban zajlik (*Special Constabulary Policy Manual for Force Practitioners* 2017: 16–17).

A képzés első szakasza

Az első tanulási szakaszban elméleti ismereteket, gyakorlati készségeket és viselkedési formákat sajátítanak el az új speciális önkéntes rendőrök, amelyek előkészítik a járőrtárral végrehajtott biztonságos járőrözést. Annak érdekében, hogy megfelelő mértékű tapasztalatokat szerezzenek, a jelentkező speciális önkéntes rendőröket értékelik, mielőtt egy tapasztalt önkéntes rendőrtiszttel járőrözni engedik őket. Ebben a szakaszban az új különleges önkéntes rendőrök (SC) személyi biztonsági képzésben is részesülnek.

Járőrtárs (APS)

Az első tanulási fázis és a személyi biztonsági képzés sikeres befejezése után az új speciális önkéntes rendőrök önálló intézkedésre nem jogosult járőrtárs státuszban működhetnek. Ez a szakmai fejlődés azon szakasza, amelyben az új különleges önkéntes rendőrök tapasztalt különleges önkéntes rendőrtiszttel járőröznek. Ezen időszakban is biztonságos és törvényes módon kell eljárniuk, és bizonyítaniuk kell, hogy elsajátították a feladatukhoz kapcsolódó alapvető feladatellátási készségeket. Ennek a fázisnak az elején a tanulóknak meg kell figyelniük, hogy tapasztalt kollégáik hogyan kezelik a valós eseményeket. Ahogy pedig egyre több tapasztalatra, önbizalomra és képességre tesznek szert a közvetlen megfigyelés során, az új speciális önkéntes rendőröknek el kell kezdeniük alkalmazni az első tanulási szakasz során elsajátított alapvető rendészeti készségeket.

Részen intézkedésre jogosult járőr

A járőrtárs tevékenységet végző különleges önkéntes rendőröknek lehetőséget kell biztosítani arra, hogy bizonyítani tudják az addig megszerzett tudásukat; erről az úgynevezett operatív kompetencia portfólióban adnak számot. Mindezt egy oktató értékeli annak megállapítása érdekében, hogy felügyelet mellett, de már bizonyos fokú önállósággal, biztonságosan és jogszerűen elláthatják-e feladatukat. Ha úgy ítéli meg, hogy minden releváns szempontból alkalmasak feladatuk ellátására, akkor megszerzik az irányított járőri státuszt. A második fázisú járőri státusz egy magasabb kompetenciaszintet jelent, de még mindig nem teszi lehetővé a teljesen önálló munkavégzést; a második szintet elért különleges önkéntes rendőröket csak felügyelt környezetben lehet helyezni, akár önállóan, akár egy csapat tagjaként. Az elvégzett felmérések szerint egy újonnan belépő különleges önkéntes rendőr jellemzően 18-24 hónap alatt érheti el a második fázisú járőrszintet. Utána maradhat e szinten, vagy dönthet úgy, hogy tovább lép a következő fázisba.

A minősített önkéntes rendőrre váláshoz szükséges speciális képzés

Ebben a szakaszban az új különleges önkéntes rendőrök elsajátítják a magasabb szintű rendészeti ismereteket. A továbbképzés során a rendészeti gyakorlat öt területe közül választhatnak:

- reagáló önkéntes rendészeti tevékenység;
- közösségi önkéntes rendőrségi tevékenység;
- közlekedési önkéntes rendőrségi tevékenység;
- információvédelemmel és készségfejlesztéssel összefüggő önkéntes rendészeti tevékenység;
- rendészeti tevékenységgel összefüggő vizsgálatok lefolytatásával összefüggő önkéntes rendőri tevékenység.

Minősített különleges rendőr (QSC)

Ha egy különleges önkéntes rendőrtiszt sikeresen befejezte a második fázisú tanulást a választott terület(ek)en, számot kell adnia az ezzel kapcsolatos tudásáról. További kötelező szakmai gyakorlaton történő részvétele során értékeli, hogy megfelelő kompetenciával rendelkezik-e a magasabb szintű feladatok ellátásához, amennyiben megfelel a szükséges kritériumoknak, a jelöltet minősített speciális önkéntes rendőrre nevezik ki. Innentől önállóan bevezethető a választott rendészeti területen. Az önkéntes rendőri tevékenységet végző járőröknek négy-hat hónapon belül el kell érniük a minősített különleges önkéntes rendőri szintet a választott rendészeti területen.

Ha egy különleges önkéntes rendőr hivatásos rendőrre szeretne válni, akkor el kell végeznie a második képzési szakaszt, és igazolnia kell a megfelelő kritériumok szerinti kompetenciáját a rendészeti gyakorlat mind az öt területén. Az új speciális önkéntes rendőröknek képesnek kell lenniük arra, hogy a rendészeti gyakorlat mind az öt területén

minősített különleges önkéntes rendőri szintet érjenek el a második szint teljesítését követő két éven belül. Hangsúlyozva azt is, hogy a Rendőrség felelős a tisztek folyamatos képzéséért és fejlesztéséért, valamint a speciális önkéntes rendőrtisztek képzéséért is.

Rendőrségi vezetői program

A rendőri vezetői program hivatásos rendőröknek és a speciális önkéntes rendőröknek egyaránt szól. Ez egy ötlépcsős fejlesztési program, amely az Országos Rendészeti Vezetői Központ irányításával zajlik, és támogatja a vezetői készségek fejlesztését az egyén rendőri pályafutása során. Minden egyes szakasz célja, hogy az egyéneknek a karrierjük során következetes színvonalú vezetői fejlődést biztosítson, legyen szó a készségek bővítéséről és fejlesztéséről vagy az előléptetésre való felkészülésről.

Hatáskörök és joghatóság

A különleges önkéntes rendőrök túlnyomó többsége az Egyesült Királyság 45 területi rendőrségi egységének valamelyikében szolgál. Attól függően, hogy hol jelentkeztek, teljes rendőri jogkörrel rendelkeznek a három különböző országrész egyikében, Angliában és Walesben, Skóciában vagy Észak-Írországban. Ez megegyezik a hivatásos tiszteknek biztosított joghatósággal, bár 2007. április 1-je előtt Angliában és Walesben a különleges önkéntes rendőrök csak az illetékességi területükön rendelkeztek joghatósággal. A közel-múltban bekövetkezett változások miatt a különleges önkéntes rendőrtisztek ugyanazokat a határokon átnyúló jogköröket gyakorolják, mint a hivatásos rendőrtisztek.

A Brit Közlekedési Rendőrség különleges önkéntes rendőrei pontosan ugyanazokkal a jogosítványokkal és kiváltságokkal rendelkeznek, mint a hivatásos közlekedési rendőrök, és ugyanazok a határokon átnyúló jogköreik. Angliában, Walesben és Skóciában dolgoznak, és gyakran a saját állomáshelyüktől 40-80 mérföldre teljesítenek szolgálatot.

A Rendőrség kijelölt főtisztje felelős minden, a különleges rendőrtisztek kiküldésével és bevetésével kapcsolatos döntésért. Az 1996. évi rendőrségi törvény szerint a rendőrségi területre kinevezett minden különleges önkéntes rendőr a rendőrfőkapitány irányítása és ellenőrzése alatt áll.

Feladatok

A járőrszolgálaton kívül a különleges önkéntes rendőrök gyakran részt vesznek a kommunikációs tevékenység ellátásában és az állampolgárok részére történő felvilágosítás adásában, alapvetően a Rendőrség által biztosított eseményeken, például sportmérkőzéseken, fesztiválokon, felvonulásokon és ünnepségeken. Az ezeken a látványos, nagy tömegeket vonzó eseményeken végzett munkájuk alapján kialakult a szigetországban a különleges önkéntes rendőrökről egy sztereotip kép, pedig ez a szerepkör csak egyet képvisel a valós feladatok széles skálájából. Angliában és Walesben számos rendőri egység bevezette

a szomszédsági rendészeti erőket, és a különleges önkéntes rendőrséget integrálták ebbe a koncepcióba.

Rendelkezésre állás

A különleges önkéntes rendőröket a törvény nem kötelezheti arra, hogy szolgálatra jelentkezzenek (ellentétben a hadsereg tartalékos katonáival), és a munkáltatókat sem lehet kötelezni arra, hogy vészhelyzet esetén fizetett szabadságot biztosítsanak azon munkavállalóknak, akik különleges rendészeti feladatokat kívánnak ellátni.

Nincs országosan kötelező elvárás a különleges rendőrtiszt által teljesítendő éves szolgálati órák számát illetően. A rendvédelmi szervek saját szükségletüket fogalmazhatják meg az általuk igényelt szolgálati órákra vonatkozóan, például heti, havi vagy éves bontásban. Az elmúlt évek adatai alapján a legtöbb rendőri egység azt várja a különleges önkéntes rendőröktől, hogy hetente körülbelül négy óra szolgálatot teljesítsenek (ez körülbelül havi 16 vagy évi 200 óra).

Az otthon és az egyén szokásos szolgálati helye közötti utazási idő általában nem számít szolgálati időnek a rendőrségi szabályzat értelmében. Az utazási idő 2002-ben kikerült a rendőrségi szabályozásból, és mára csak nagyon korlátozott körülmények között maradt meg.

Különleges műveletek

Sok különleges önkéntes rendőr megragadta a lehetőséget, hogy csatlakozzon a rendőrségen belüli speciális hivatásos csapatokhoz, például a tengerészeti támogatáshoz, a kutyás egységekhez és az útrendszethez, így speciális rendőri szaktudást sajátíthatnak el. Durham Constabulary, Warwickshire Police, a West Mercia rendőrség, valamint a devoni és cornwalli rendőrség évek óta képezi néhány önkéntes rendőri egységet a közúti rendészeti egységeikkel való együttműködésre; amit kibővítettek és jelenleg a Warwickshire-rel és a West Mercia-val egyesített különleges önkéntes rendőri egységek a hivatásos bűnmegelőzési csapatokkal dolgoznak. Érdekességgé megemlíthető, hogy 1995-ben a cheshire-i rendőrség különleges önkéntes rendőrei segítettek a Védelmi Minisztérium tisztjeinek egy megfigyelési műveletben a Crewe melletti Radway Greenben található egykori királyi hadianyaggyárban.

Közrend

Számos különleges önkéntes rendőrt képeznek ki közrendvédelmi feladatok elvégzésére, beleértve a tömegrendezvények, például a labdarúgó-mérkőzések, kulturális-zenei rendezvények rendjének biztosítására. A nyugat-yorkshire-i rendőrségben 24 különleges önkéntes rendőr részesült 2. szintű (Police Support Unit) képzésben, és az Operation Target csapat részévé vált.

Járművezetés

A speciális önkéntes rendőrök az irányadó, speciális rendőrségi járművezető-képzési követelményeknek és a helyi szabályzatnak megfelelően képezhetők ki rendőrségi járművek vezetésére. Az egyes szervek saját helyi járművezetési szabállyal rendelkeznek. Maguk döntenek arról, hogy biztosítják-e a speciális önkéntes rendőrtisztek részvételét a járművezetői tanfolyamokon. A szabályozás azonban nem tesz külön említést a speciális önkéntes rendőrökről (a járművezetéssel összefüggésben), de van néhány részletszabály a rendőri járműhasználatnál kapcsolatban, például mentesíti a rendőrséget a többi járműhasználóra vonatkozó egyes kötelezettségek és korlátozások alól. Ezek a „rendőrségi célokra használt” vagy „helyi rendőri szerv tulajdonában lévő” járművekre vonatkoznak, így azokra a rendőrautókra is, amelyeket speciális önkéntes rendőrök és hivatásos rendőrök vezetnek.

A különleges rendőrök megjelenése, rangok, ruházat, felszerelés

Jelenleg összesen kilenc rendfokozat létezik a speciális önkéntes rendőrök vonatkozásában, de jellemzően csak hatot használnak. Ugyanakkor nincs egyenértékűség például a hivatásos rendőrőrmester és a különleges önkéntes rendőrőrmester között, így a magasabb rendfokozatú vagy besorolású különleges önkéntes rendőrtisztnak sincsen többletjogosultsága, mint egy hivatásos tisztnak. Művelti környezetben a különleges önkéntes rendőrtisztnak – függetlenül a beosztásától vagy besorolásától – nincs irányítási vagy utasítási jogköre a hivatásos tisztre nézve, bár a gyakorlatban egy nagyon tapasztalt vezető különleges önkéntes tiszt informálisan ideiglenesen felügyelheti a tapasztalatlan hivatásos tiszteket.

Különleges rendészeti besorolások:

- különleges rendőrőrmester,
- különleges felügyelő,
- különleges főfelügyelő,
- különleges főtiszthelyettes,
- különleges főtiszt.

Egyenruha

A különleges rendőrök általában ugyanolyan egyenruhát viselnek, mint hivatásos kollégáik. Egyes rendőri egységekben az azonosítószámuk előtt egy bizonyos számjegy szerepelhet, vagy további jelvények lehetnek a váll-lapjukon, ami általában egy korona, fölötte vagy alatta SC betűkkel. Korábban az angol és walesi rendőrségi szervezetek különleges rendőrei nem viseltek sisakot gyalogos járőrözés közben, hanem járőrsapkát hordtak, de ma már a legtöbb csapatnál sisakot viselnek. Egyes rendőrségi szervezetek speciális alkatukat is létrehoznak a szokásos társaikétól eltérő sapkajelvényekkel, bár ez ma már rendkívül ritka.

Felszerelés, kényszerítő eszköz

A speciális önkéntes rendőrtisztek ugyanazokat az egyéni védőfelszereléseket viselik, mint a hivatásos társaik, például bilincs, rendőrbot, vegyi eszköz és védőmellény. 2022. május 19-én Priti Patel belügyminiszter bejelentette, hogy a különleges önkéntes rendőrök viselhetnek Tasert (elektromos sokkolót); ugyanakkor Tasert nem adnak ki automatikusan a speciális önkéntes rendőröknek. A közelmúltban történt további jogszabályi változások azonban lehetővé teszik a kellő tapasztalattal rendelkező speciális önkéntes rendőrtisztek számára, hogy elvégezzék azt a képzést, amely ahhoz szükséges, hogy Tasert használhassanak a szolgálat során. Ahhoz, hogy egy speciális önkéntes rendőrtiszt jogosult legyen erre, rendelkeznie kell:

- a második szintet elért járőr státusszal,
- 12 hónapos teljesített szolgálattal a DPS elérése óta,
- 200 óra teljesített szolgálattal a DPS elérése óta.

A fenti kritériumoknak megfelelő és a Taser-képzésre kiválasztott önkéntesek ugyanazon a speciális képzésen vesznek részt, mint a hivatásos tisztek. Ha sikeresen teljesíti ezt a kurzust, a speciális önkéntes rendőrtiszt ellátható Taserrel. A képzés lehetőségéről és a különleges önkéntes rendőrök Taserrel történő felszereléséről szóló döntések helyben hatályos operatív döntések. Bár törvényileg nincs kizárva, a speciális önkéntes rendőrök – a fokozott átvilágítás előírása és a szükséges képzési kötelezettségek miatt – mégsem viselnek lőfegyvert.

Szolgálati etika

A speciális önkéntes rendőrökre a 2020. évi Rendőrségi Teljesítési Szabályzat és a 2020. évi Rendőrségi Viselkedési Szabályzat irányadó. A rendőri kötelezettségességgel, a nem megfelelő eljárásokkal kapcsolatos rendelkezéseket a Belügyminisztérium folyamatosan ellenőrzi. 2024. január 24-én új etikai kódexet vezettek be. A kódex tükrözi a mai rendészeti tevékenység kihívásait, és az etikus döntéshozatalt a rendészeti tevékenység előterébe helyezi. A kódex háromra csökkenti a korábbi kilenc rendészeti alapelvet, amelyek könyvben használhatók és érthetők:

- közszolgálat,
- bátorság,
- tisztelet és empátia.

A kódex meghatározza a közszolgálat, a tisztelet, az empátia és a bátorság fogalmait, amelyeket a rendőr a szolgálatok során a nyilvánosság által követhetően, az állampolgárok védelmében minden esetben alkalmaz. A kódex támogatja mindazokat, akik a rendőrség kötelékében dolgoznak és önkénteskednek, hogy a megfelelő dolgokat a megfelelő módon és a megfelelő okok miatt tegyék. Célja azoknak a tiszteknek, alkalmazottaknak és önkénteseknek a támogatása, akik kiváló munkát szeretnének végezni közösségükért. Ez az új etikai kódex meghatározza a vezető tisztek felelősségét a kódex betartása és a szakmai

kultúra fenntartása érdekében. Kiemeli annak fontosságát, hogy tanuljunk a múltbeli problémákból és helyzetekből, vonjuk le ezek tanulságait. Egyúttal meghatározza, hogyan néz ki a jó rendészet.

Ennek megfelelően az önkéntes rendőr:

- legyen nyitott és őszinte;
- tanúsítson méltányosságot és tiszteletet;
- mindig humánusan döntsön;
- képezze magát pályafutása során;
- utasítsa el a szakszerűtlen eljárást és a hibás magatartást;
- viselkedése feleljen meg az alapvető társadalmi elvárásoknak.

A különleges rendőrök elfogadottsága

A korábbi időkben a hivatásos rendőrök gyakran lenézték az önkéntes rendőrtiszteket, a hobby bobby gúnynévvel illették őket, és kétségbe vonták az alkalmasságukat az önkéntes rendőri munkára. Az 1980-as években elterjedt nézet volt, hogy a különleges önkéntes rendőrök megakadályozzák a hivatásos tiszteket abban, hogy túlórapénzt keressenek (LEON 1989).

Szakmai érdekképviselet

A Speciális Önkéntes Rendőrtisztek Egyesülete bejegyzett jótékonysági szervezetként jött létre a különleges önkéntes rendőrtisztek képviseletére, valamint a Belügyminisztériumban és a Rendészeti Kollégiumban való képviseletük érdekében. Az egyesület jóléti és jogi segítséget is nyújtott az önkéntes rendőrtiszteknek, például támogatta őket a kötelességmegvalósítási ügyekben.

A 2022-es rendőrségi, büntető- és büntetés-végrehajtási és bírósági törvény tette lehetővé a különleges önkéntes rendőrtisztek számára, hogy csatlakozzanak az újonnan létrejött szervezeti egységhez. Ugyanolyan képviseletet kapnak, mint a hivatásos rendőrök, és jogosulttá váltak arra is, hogy az egyesületben képviselőkké váljanak. Tagdíjat kell fizetniük, annak ellenére, hogy nem fizetett önkéntesek. A tagság számos előnyt biztosít számukra, gondolva például a csoportos biztosításra és a tagsággal járó egyéb privilégiumokra, azzal együtt, hogy a tagság nem kötelező jellegű.

Elismerések, érmek és kitüntetések

A Royal Warrant által 1919. augusztus 30-án alapított Különleges Önkéntes Rendőrségi Hosszú Szolgálat Érmét (Special Constabulary Long Service Medal) a különleges önkéntes rendőrtisztek kilenc év szolgálat után kaphatják meg, és minden további tízéves időszakra szolgálati jelet adnak ki. Az éremre gravírozzák a kitüntetett nevét és rangját, valamint a kitüntetés dátumát is. A különleges önkéntes rendőrtisztek más kitüntetésekre

is jogosultak, ezek teljes listája megtalálható a brit különleges rendőrtisztek neve mellett a 2019-es újrakénteltettek között, amikor is a Special Constabulary hét tagja is kapott elismerést. A különleges önkéntes rendőrök napjainkra már jogosulttá váltak a Királyi Rendőrség kitüntetésére is, ugyanis 2022. március 11-én II. Erzsébet néhai királynő jóváhagyta a királyi parancs módosításait, amelyek kifejezetten kimondják, hogy az angliai, walesi és a skóciai különleges önkéntes rendőrség tagjai is jogosultak az éremre. A Lord Ferrers Díj a rendészeti önkéntességhez nyújtott kiemelkedő hozzájárulást ismeri el. A korábban Special Constable és Police Support Volunteer Awards néven ismert díjak kiemelik az önkéntesek létfontosságú szerepét a rendőrség támogatásában, akik szabadidejüket a közösségek biztonságosabbá tételére és a rendőrség hatékonyságának fokozására áldozzák Angliában és Walesben. A díjakat 2013-ban nevezték át Lord Ferrersnek, a volt belügyminiszternek az emlékére, aki 1993-ban alapította a kitüntetések.

Összegzés

Az Egyesült Királyságban működő Speciális Önkéntes Rendőrség hosszú hagyományokon alapuló, önkéntesekből álló, a lakosság nagy fokú bizalmát élvező szervezetként jelentős szerepet tölt be az ország rendvédelmében, jól kiegészítve és segítve a hivatásos rendőrség munkáját. Hatáskörében, jogosultságaiban, megjelenésében a brit Speciális Önkéntes Rendőrség ugyan jelentősen eltér például a hazai polgárőrségtől, de szerepükben valahol mégis párhuzam vonható, annyiban feltétlenül, hogy fontos letéteményesei a közbiztonság megteremtésének, a rend fenntartásának, jelentős segítséget biztosítva a hivatásos rendőri erőknél.

A tanulmány rávilágít arra, hogy az önkéntesek közreműködése a rendvédelemben sok helyen meghonosodott, és e rendszer képes hatékony módon működni, az állampolgárok szubjektív biztonságérzetének megteremtéséhez hozzájárulni. Tanulmányom során egyértelművé vált, számos országban tapasztalható, hogy a társadalom, az állampolgárok alapvető igénye a jó közbiztonság, és ennek megteremtéséhez személyes motivációjuk alapján szabadidejükből, önkéntesen hozzá kívánnak tenni. Azért tartom fontosnak vizsgálni a különböző modellek működését, mert a jó gyakorlatok sok esetben adaptálhatók a hazai társadalmi bűnmegelőzés gyakorlatába.

Felhasznált irodalom

- College of Policing (2022): *Guidance Notes for Completing the Special Constable Application Form*. Online: <https://www.durham.police.uk/SysSiteAssets/media/downloads/force-content/durham/careers/staff-roles/guidance-notes-for-completing-special-constable-application-form.pdf>
- LEON, Clare (1989): The Mythical History of the 'Specials': Sorting Out the Fact from the Fiction. *Liverpool Law Review*, 11, 187–197. Online: <https://doi.org/10.1007/BF01079404>
- Special Constabulary Changes Orders and Medals (2022): *Research Society Journal*, 09. 61.
- Special Constabulary Policy Manual for Force Practitioners* (2024): The College of Policing in U.K. Ryton-on-Dunsmore.